

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande

Datum 2022-06-15
Dnr RAÄ-2022-1092

Er Ku2022/00436

Promemoria Forum för levande historias framtida inriktning (Ku2022/00436)

Kulturdepartementet har begärt Riksantikvarieämbetets yttrande över promemorian Forum för levande historias framtida inriktning (Ku2022/00436) som härmed överlämnas.

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet instämmer i den generella bild som ges i promemorian och anser att verksamheten vid Forum för levande historia är fortsatt angelägen, inte minst avseende skolan.

Riksantikvarieämbetet vill dock påpeka att förslagen innebär ett omfattande och bredare uppdrag med verksamhets- och resursmässiga utmaningar vars konsekvenser inte är tillräckligt utredda i promemorian. Utredaren har även lämnat ett antal bedömningar som inte hållit sig till direktivet. Statskontorets myndighetsanalys av Statens historiska museer konstaterade exempelvis nyligen (2021) att myndigheten i samband med inordnandet av Livrustkammaren, Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska museet samt Arkeologerna inte haft tillräckligt med tid och resurser för att förbereda och genomföra förändringarna och samtidigt bedriva en framgångsrik verksamhet bland annat på grund av många nya uppdrag. Riksantikvarieämbetet vill understryka vikten av att myndigheter ges förutsättningar att hantera de uppgifter som ges av regeringen.

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Bankgiro 5052-3620

Riksantikvarieämbetet vill vidare påpeka att promemorian är svåröverskådlig eftersom förslag till ändrad författningstext inte är tydligt redovisade i inledningen av promemorian på sedvanligt sätt.

Utöver detta kommenterar Riksantikvarieämbetet ett antal enskilda bedömningar och förslag.

Kommentarer avseende enskilda bedömningar och förslag

4.1.1 Stort behov av verksamheten vid Forum för levande historia

Riksantikvarieämbetet instämmer i bedömningen att Forum för levande historia med sin väl etablerade verksamhet, kunskapsuppbyggnad och omfattande pedagogiska verksamhet har en fortsatt hög angelägenhet och fyller en viktig funktion avseende att arbeta demokratifrämjande med utgångspunkt i lärdomar från Förintelsen. Här bör särskilt lyftas fram det omfattande arbete som Forum för levande historia bedriver gentemot skolan. Elever och lärare är myndighetens största målgrupp, främst i grundskolan och gymnasiet, men också i skolformer som till exempel folkhögskolan och särskolan.

I det regeringsuppdrag om att kartlägga och främja samverkan mellan skolväsendet och kulturarvsinstitutionerna som Riksantikvarieämbetet avrapporterade 2020, kunde bland annat konstateras att begreppen historiebruk, det vill säga hur vi använder historia, liksom källkritik är svåra för lärarna att arbeta med.¹ Riksantikvarieämbetet menar att Forum för levande historia i samverkan med Sveriges museum om Förintelsen vid Statens historiska museer och tillsammans med lärare kan stärka elevernas kunskaper, historiemedvetande och förmåga till kritiskt tänkande.

4.1.2 Utgångspunkt tas i lärdomar från Förintelsen

Riksantikvarieämbetet är positiva till den föreslagna ändringen och instämmer i förslaget att detta gör uppdraget tydligare.

4.1.3 Forum för levande historias uppgifter i 1 § omformuleras

Riksantikvarieämbetet anser att det inte går att ta ställning till den föreslagna ändringen i Forum för levande historias instruktion eftersom de verksamhetsmässiga konsekvenserna av den inte är tydligt redovisade i promemorian.

Riksantikvarieämbetet anser vidare att den föreslagna ändringen av instruktionen till "kommunistiska regimers och andra brott mot mänskligheten i historien" är förtydligande. Mot bakgrund av bedömningarna om ytterligare vidgning av uppdraget (4:2) bör det övervägas om begreppet borde justeras till "diktatoriska regimers/anti-demokratiska regimers och rörelser brott mot mänskligheten i historien och samtiden."

¹ Skolan och kulturarvet. Regeringsuppdrag att främja och utveckla samverkan mellan skolväsendet och kulturarvet, 2020, s 23)

4.1.4 Samverkan mellan Forum för levande historia och Statens historiska museer

I yttrandet över betänkandet Sveriges museum om Förintelsen (SOU 2020:21) förordade Riksantikvarieämbetet att uppdraget att inrätta det nya museet skulle ges till Forum för levande historia, och lyfte särskilt fram vikten av det förmedlande arbetet kring Förintelsen. Därför menar myndigheten att det är positivt att verksamheterna vid Forum för levande historia och det nya Sveriges museum om Förintelsen inom Statens historiska museer samverkar och fungerar som samarbetspartners. Riksantikvarieämbetet vill understryka vikten av en sådan samverkan.

4.2.1 Utveckla och stärka Forum för levande historias utbildningsvetenskapliga kompetens

Riksantikvarieämbetet anser att Forum för levande historias verksamhet riktad till lärare och skola är av synnerlig vikt genom förmågan att på ett pedagogiskt sätt omsätta vetenskaplig forskning till kunskap för andra målgrupper. Dock bedömer utredaren ett vidgat och breddat uppdrag för myndigheten som ställer stora krav på såväl kunskapsuppbyggnad, kunskapsförmedling och kompetensutveckling. Att satsa på att utveckla och stärka myndighetens utbildningsvetenskapliga kompetens kan mot bakgrund av detta vara en för smal satsning.

4.2.5 Uppgift att verka för att samordna och följa upp insatser för att motverka rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Riksantikvarieämbetet har förståelse för bedömningen och ser uppgiften som angelägen. Dock är innehållet mycket omfattande och skulle ställa stora krav på ökade resurser såväl för att kunna genomföra en samordning/uppföljning som vad gäller kompetensutveckling.

Detta beslut har fattats av överantikvarien Susanne Thedéen efter föredragning av utredaren Anna Lihammer. Även stabschefen Torsten Hökby, chefsjuristen Maria Westergren och enhetschefen Lotta Boss har varit med om den slutliga handläggningen.